

Jogtörténeti tanulmányok VIII.

Szerkesztette:

Béli Gábor, Kajtár István, Szekeres Róbert

Pécs, 2005.

Bilder aus dem Leben von Andor Csizmadia (1910–1985)

Zusammenfassung

Er legte das Abitur in dem Gymnasium der Benediktiner in Győr ab. Er betrieb seine juristischen Studien in Budapest und Szeged. Anschließend verbrachte er eine längere Zeit in der öffentlichen Verwaltung. Ab 1944 war er Privatdozent, dann entschied er sich nach einem Abstecker von kürzerer Dauer für den Unterricht. Ab 1946 ist er Hochschuldozent, ab 1952 arbeitet er als Universitätsdozent und ab 1959 ist er als Universitätsprofessor tätig. 1964 verteidigte er seine Doktorarbeit (Doktor der Staats und Rechtswissenschaften) mit dem Titel „Die Herausbildung und die Praxis der Rechtsbeziehungen zwischen dem ungarischen Staat und den Kirchen während der Horthy-Periode“. Für längere Zeit war er Rechtsberater an dem Staatlichen Kirchenamt. Die Organisierung der groß angelegten Festtage anlässlich der sechshundertsten Jahreswende der Gründung der Universität von Pécs ist mit seinem Namen verbunden. 1980 trat er in den Ruhestand. Während seines Lebens war er an den bedeutendsten Universitäten von Europa zu Gast und er nahm an allen wichtigen Konferenzen für Rechtshistoriker teil. Ab 1979 war er korrespondierendes Mitglied der Österreichischen Akademie der Wissenschaften und 1981 wurde er zum Doktor Honoris Causa der Jagellonen – Universität von Krakau.

Az állampolgárság megszerzése a magyar és az amerikai alkotmányjogban a 19. században

Az állampolgárság fogalmának kialakulása a 19. század közepére tehető, amely szoros összefüggésben állt a nép, a nemzet fogalmának változásával. Egy nemzet nem létezhet nép nélkül, amelynek következtében az állampolgárság nem más, mint egy nemzethez vagy államhoz való tartozás jogi kifejeződése.¹ Általános alkotmányjogi felfogásként, és egyben igényként jelentkezett az a cél, hogy minden független nemzetnek joga legyen meghatározni önmagát és így azt, hogy ki legyen a saját állampolgára. Az államok szuverén jogaként fogták fel azt, hogy megfogalmazzák, és törvénybe foglalják az állampolgárságra vonatkozó szabályokat.

A dualizmus korának legfontosabb kérdéseinek rendezése után látták a magyar képviselők elérkezettnek az időt az állampolgárság törvényi szabályozására. Európa legtöbb országában is ekkor került megfogalmazásra az állampolgársági jogviszony tartalma törvényi szinten. Az Amerikai Egyesült Államokban is igen jelentősen megváltoztatták a honossági szabályokat.

Az első állampolgársági törvényünk Tisza Kálmán miniszterelnök nevéhez köthető.² Az új törvény a korabeli magyar viszonyoknak a legteljesebb mértékben megfelelt.³

Az amerikai állampolgársági jog kialakulásában és szabályozásában nagy szerepet kapott a precedensrendszer, amelynek következtében igen jelentős az 1857-es Dred Scott v. Sanford ügy. Ezen alapszik a XIV. alkotmánykiegészítés, amely kimondja, hogy minden ember, aki az Amerikai Egyesült Államokban született vagy naturalizált, amerikai állampolgárnak kell

¹ Luella GETTYS: *The Law of Citizenship in the United States*. Chicago, 1934. 1-2. p.

² P. SZATHMÁRY Károly (szerk.): *Az 1878. évi október 17-ére hirdetett országgyűlés képviselőházának naplója*. VII. kötet, Budapest, 1879. 213. p.

³ MASZÁK Hugó (szerk.): *Az 1879. évi október 17-re hirdetett országgyűlés főrendi házában naplója*. I. kötet, Budapest, 1880. 303., 310-312., 317., 370. p. A törvény megalkotásával kapcsolatos anyagok: *Magyar Országos Levéltár: 1879 - I - B - 89*.

tekinteni.⁴ Ebben az esetben az illető személy annak a tagállamnak is az állampolgára, amelyben lakik. Azonban elképzelhető olyan helyzet is, hogy valaki az USA állampolgára, de egy tagállamnak sem, mert folyamatosan külföldön tartózkodik.⁵

Az állampolgárság megszerzése

A magyar alkotmánytörténetben a honossági rendszer a vérségi jogra épült, amely azt jelenti, hogy a gyermekek örökölték az apa állampolgárságát (*ius sanguinis*). A magyar állampolgárok többsége ilyen született magyar volt a XIX. század második felében, akik leszármazásuk révén szerezték meg a honosságukat. Érvényesülhetett a *ius soli* elve is, hasonlóképpen az amerikai és más államok állampolgársági szabályaihoz. E két elv változásait figyelhetjük meg, ha megvizsgáljuk a honosságra vonatkozó korabeli szabályok rendszerét.

A legtöbb állam azóta is két fő utat alkalmaz az állampolgárság megszerzésének szabályozásánál: a születést és a honosítást, a naturalizációt. A születésen alapuló állampolgárság az eredeti szerzőmódja a honosságnak, de nem minden állam hasonlóképpen szabályozta rendszerét. Itt kell megemlíteni a *ius sanguinis* és *ius soli* elvét, amelyet az államok külön-külön vagy kombinálva alkalmaznak. Az előbbi volt a régebbi szabály, amelynek gyökerei a római és germán jogba nyúlnak vissza. Az utóbbi egy középkori eredetű elv, amely a területi szuverenitás elvén alapul és így hoz létre egy új jogi kapcsolatot az egyén és az állam között. Ezen utóbbi szabályozást fogadták el az amerikai honatyák a XIV. alkotmánykiegészítésben.⁶

⁴ KÉPES György: *A tökéletesebb unió: az Amerikai Egyesült Államok Alkotmánya*. Budapest, 2003. 140-145. p.; Charles K. BURDICK: *The Law of the American Constitution: its origin and development*. Holmes Beach, 1922. 318-322. p.; Luella GETYS: i. m. 3. p.; HAMZA Gábor: *Az Egyesült Államok alkotmányfejlődése és a modern alkotmányosság*. Jogállam, 1-2/1996. 133. p.; NAGYNÉ Szegvári Katalin: *Az amerikai néger jogi helyzetének alakulása a polgárháborútól a „polgári zavargás” korszakáig (száz év jogtörténete)*. Jogtörténeti tanulmányok, 6, 1986. 270-271. p.; NAGYNÉ Szegvári Katalin: *Fejezetek az amerikai alkotmány történetéből*. Budapest, 2002. 188 p. Az amerikai állampolgársági jogról bővebben: Frank L. AUERBACH: *The Immigration and Nationality Act*. New York, 1952. passim; Peter H. SCHUCK, Rogers M. SMITH: *Citizenship without Consent. Illegal Aliens in the American Polity*. Bringhamton, 1985. 173 p.; Edith LOWENSTEIN: *The Alien and the Immigration Law*. New York, 1958. 285-328. p.; Charles Hartshorn MAXSON: *Citizenship*. New York, 1930. 469 p.; José A. CABRANES: *Citizenship and the American Empire*. New Haven, 1979. 101 p.

⁵ Luella GETYS: i. m. 6-7. p. Ezt tovább értelmezték a *Prentiss v. Brennan* ügyben.

⁶ Luella GETYS: i. m. 9. p.

A másik alapvető forrása az állampolgárságnak a honosítás, amelynek szintén két jellemző formája van: egyéni és a kollektív. Az egyéni honosítás megvalósulhatott kérelemre, adományként vagy házasság útján, míg a kollektív naturalizáció létrejöhetett annexió révén is.⁷

Az első magyar állampolgársági törvény (1879:L. tc.) a következő eseteket határozta meg, amelyek szerint a magyar honosságot meg lehetett szerezni: *leszármazás, törvényesítés, házasság* és a *honosítás*.⁸ A törvény ezen felsorolása taxatív és nem exemplikatív, hiszen más módon nem lehetett megszerezni az állampolgárságot.⁹ Vannak olyan kutatók, akik szerint a szerzési jogcímek közé lehet sorolni a visszanyerés és a régi jogon („hallgatagon”) szerzett magyar állampolgárságot is.¹⁰ A törvény megalkotását követően tovább bővült a jogcímek száma. Az 1886:IV. tc. a visszafogadás intézményét vezette be a tömegesen visszatelepülők számára.¹¹ A magyar állampolgárságot tehát meg lehetett szerezni közvetlen és közvetett módon. Az első kategóriába csak a születés tartozott. Őket nevezhetjük „gyökeres magyaroknak” (Hungari nativi).¹² A második csoportba lehet

⁷ Uo. 9-11. p.

⁸ FERENCZY Ferenc: *Magyar állampolgársági jog*. Gyoma, 1930. 57.; Emanuel MILNER: *Studien zum Österreichischen Staatsrechte I. Die Österreichische Staatsbürgerschaft und der Gesetzartikel L: 1879 über den Erwerb und Verlust der Ungarischen Staatsbürgerschaft*. Tübingen, 1880. 47-48. p. Az osztrák állampolgárságot az 1811-es polgári törvénykönyv szerint házasság, törvényesítés, leszármazás, honosítás és polgári szolgálatba lépés révén lehetett megszerezni. Az utóbbi eset vitatott volt, hiszen az idézett törvény kimondta, hogy közhivatalokba csak osztrák állampolgárok léphetnek. EÖTTEVÉNYI Nagy Olivér: *Osztrák közjog*. Budapest, 1913. 46-47. p.; CSIZMADIA Andor: *A magyar állampolgársági jog fejlődése*. Állam- és Igazgatás, 1969. 1084-1085. p.; FERDINÁNDY Gejza: *Magyarország közjoga. (Alkotmányjog.)* Budapest, 1902. 238. p.; LADIK Gusztáv: *Közigazgatásunk fejlődése 1867. óta*. Budapest, 11. p.; ZLINSZKY Imre: *A magyar magánjog mai érvényben különös tekintettel a gyakorlat igényére*. Budapest, 1894. 50-51. p.; PONGRÁCZ Jenő: *Magyar állampolgárság és községi illetőség. Törvények, rendeletek, elvi határozatok, díjak és illetékek, magyarázat, iratminták*. Budapest, 1938. passim.

⁹ Meg kell azonban jegyeznünk azt, hogy a törvény még tartalmazott olyan szerzési módokat, amelyek nem a 1879:L. 3. §-ában szerepeltek. Ezek pedig a következők voltak: a „föld joga” (jus soli) és a kedvezményes visszahonosítás. FERENCZY Ferenc: i. m. 57. p.; 1879:L. tc. 19., 38-44. §

¹⁰ vö. BERÉNYI Sándor – TARJÁN Nándor: *A magyar állampolgárság megszerzése és elvesztése (honosság, letelepülés, kivándorlás, útlevéltügy)*. Az 1879. évi L. törvény-cikk és az ezzel kapcsolatos törvények s rendeletek gyűjteménye és magyarázata. Budapest, 1905. 14. p.; FERENCZY Ferenc: i. m. 57. p.

¹¹ FERENCZY Ferenc: i. m. 58. p.

¹² ZLINSZKY Imre: i. m. 50-51. p.

sorolni a fogadott vagy honfiúsított „naturalizált” magyarokat (Hungari recepti), akik törvényesítés, honosítás vagy házasság révén szerezték meg az állampolgárságot.¹³

Az amerikai állampolgárságot a következőképpen lehetett megszerezni: *leszármazás, honosítás, és házasság*. Ez hasonlóságot mutat a magyar szabályozással, de részletszabályaiban azonban eltéréseket figyelhetünk meg.

Azt azonban meg kell jegyezni, hogy magyar állampolgársági szabályok kialakításánál az országgyűlési képviselők sorra hozták fel a külföldi példákat, elsősorban a német, a francia és az angol szabályozási rendszerrel vontak párhuzamot. A magyar állampolgársági törvény miniszteri indokolása külön is említi az 1870-es német szabályozást, amellyel összhangban készült el az 1879-es állampolgársági törvénytervezet. A német állampolgársági törvény a magyar jogszabállyal megegyező módon határozta meg a megszerzés jogcímeit.

A születés

Magyar állampolgár lett mindenki, aki magyar honos apa törvényes gyermeke volt és az is, aki magyar állampolgárságú nő törvénytelen gyermekeként született.¹⁴ Az amerikai állampolgársági jogban elsősorban a *ius solii* elve érvényesül és csak korlátozva a *ius sanguinis* elve, amelyet a folyamatos joggyakorlat is megerősített. Alapvető problémaként merült fel Hawaii, Alaszka, és a Virgin-szigetek kérdése. Előbbi kettőre érvényesek voltak a jogszabályok, hiszen az USA integráns részének tekintették, ellenben a Virgin-szigeteket nem, de mégis vonatkozott rá a *ius solii* elve.¹⁵

Az indiánok ki voltak zárva a *ius solii* által történő állampolgárság szerzési módból. Az Amerikai Legfelsőbb Bíróság az *Elk v. Wikins* ügyben kimondta, hogy az indiánok is az USA törvényhozása alá tartoznak.¹⁶

Az 1790-es és az 1795-ös naturalizációs törvények már rögzítették, hogy azok is megszerzik az amerikai állampolgárságot, akik amerikai honos szülőktől, de külföldön születtek. 1802-ben a Kongresszus.

A következő jelentős változtatást az 1855-ben hozott jogszabály jelentette, amelyben pontosan rögzítették, hogy ki kap amerikai állampolgárságot a *ius sanguinis* elve alapján. Az apának amerikai állampolgárnak kellett lenni, amikor gyermeke külföldön született, amelynek következtében a gyermek

¹³ Uo. 51. p.

¹⁴ FERDINÁNDY Gejza: i. m. 238–239. p.; BALOGH Arthur: *Politikai Jegyzetek*. Budapest, 1905. 91., FERENCZY Ferenc: i. m. 31. p.

¹⁵ Luella GETTYS: i. m. 15–19. p.

¹⁶ Uo. 21–23. p.

amerikai állampolgárságot kapott. Természetesen ez nem zárta ki, hogy esetleg más állam állampolgárságát először ne szerezhesse meg. Feltétele volt azonban még, hogy az apának kötelező volt időnként az USA területén tartózkodnia.¹⁷ Ennek következtében a *ius soli* és a *ius sanguinis* elvének egymás melletti, de államonként eltérő szabályozásának eredményeként többes vagy kettős állampolgárság is létre jöhetett.

A született magyarokat a haza fiainak (nativi Hungari, patriae filii) nevezték.¹⁸ Ha magyar állampolgárságú férfivel idegen honos nő házasságot kötött, a gyermekek már magyar állampolgárok lettek, hiszen a feleség a házasságkötés révén elveszítette az eredeti állampolgárságát. A gyermek magyar állampolgársága pedig akkor is fennállt, ha az anya magyar honos, az apa pedig külföldi volt. Született magyar állampolgárnak számított az a gyermek is, aki külföldi nőtől házasságon kívül született, ha őt utobb törvényesítették. A törvényesítés (házasság, királyi törvényesítés) nem volt más, mint a születésen alapuló állampolgárság utólagos elismerése.¹⁹ Az alkotmányjogunk szerint, ha valaki elveszítette a magyar állampolgárságát, az önmagától soha nem élelt fel. Ebben az esetben újra meg kellett szereznie azt.²⁰

Voltak olyan államok (Anglia, Dánia, Portugália stb.), amelyek a területükön született gyermeket saját állampolgáruknak ismerték el a területi elv (*jus soli*) alapján függetlenül attól, hogy szülei milyen állampolgársággal rendelkeztek. A magyar állampolgársági törvény csak a következő rendkívüli esetekben engedte érvényesülni ezt az alapelvet. Ha például egy gyermek országunk területén született, de szülei állampolgárságáról nem lehetett tudni semmit, következtében leszármazás alapján nem lehetett kideríteni a tényleges állampolgárságát.²¹ Ezt az elvet kellett figyelembe venni a talált gyermekeknél is, akiknek szüleit egyáltalán nem voltak ismertek.²² Mindkét esetben azt vélelmezték, hogy a magyar állam területén való szülés miatt a szülők magyar állampolgárok voltak. Ezt a vélelmet azonban meg lehetett dönteni.²³

¹⁷ Uo. 23-27. p.

¹⁸ 33.325/1888. IM. átirat. In: FERENCZY Ferenc: i. m. 156. p.

¹⁹ FERENCZY Ferenc: i. m. 32. p.

²⁰ Uo. 32. p.; 20.723/1896. BM. sz. hat. in: Uo. 175. p.

²¹ KORBULY Imre: i. m. 140. p.; FERENCZY Ferenc: i. m. 34. p.

²² KORBULY Imre: i. m. 140. p.; NAGY Ernő: *Magyarország közigazgatási jogja (államjog)*. Budapest, 1907. 109. p.

²³ FERENCZY Ferenc: i. m. 34-35. p.; 20.723/1869. BM. hat. in: Uo. 175. p.

A „férjhezmenetellel”²⁴ lehetett megszerezni az állampolgárságot, ha külföldi honosságú nő magyar állampolgárságú személlyel kötött házasságot. Ilyen esetben az idegen honos nő családi állapotában bekövetkezett változás, amely ipso facto maga után vonta az állampolgárságának megváltozását.²⁵ A házasság útján szerzett állampolgárságot nem veszítette el később még akkor sem, ha özvegyiségre jutott vagy elvált.²⁶ Természetesen csak az érvényesen megkötött házasságnak volt ilyen jogkövetkezménye, hiszen az érvénytelen (semmis vagy megtámadható) házasság a törvény 37. §-a értelmében csupán addig bírt ilyen hatállyal, míg az érvénytelenséget jogerős bírói ítélettel ki nem mondták.²⁷

Az amerikai alkotmányjogban is a házasság automatikus állampolgársági szerzőmódot jelentett a nők számára. Ha egy amerikai nő külföldihez ment feleségül, akkor elveszítette amerikai állampolgárságát. Ezen szabályokon 1855-ben változtattak. Az amerikai származású indián nők sem kaphattak ilyen módon állampolgárságot. Ez majd csak az 1888. augusztus 9-én elfogadott szabályok szerint vált lehetővé.²⁸ Néhány részletszabályt megváltoztattak 1907-ben, amelyek közül a legjelentősebbek: az állampolgárság megtartása, ha egy amerikai nő külföldihez ment feleségül; az amerikai állampolgárság újrafelvétele abban az esetben, ha azt korábban a házasságkötése következtében veszítette el és az eredeti állampolgárság fenntartása.²⁹

Naturalizáció³⁰

Az idegen állampolgárok megszerezhették a magyar állampolgárságot honosítási okirattal vagy királyi oklevéllel is, amelynek következtében ők és a leszármazóik magyar állampolgárok lettek. A honosítási okirattal történő állampolgárság szerzés már 1879 előtt is ismeretes volt, hiszen a magyar királyi belügyminiszter 1867-től kezdve állított ki ilyen okiratokat, amelyek

²⁴ FERDINÁNDY Géza: i. m. 239. p. A szerző említi így a házasságot, mert szerinte ez jobban kifejezi, hogy ilyen módon csak nő szerezhette magyar állampolgárságot és ezt magyarosabbnak is tartja.

²⁵ Uo. 239. p.

²⁶ FERENCZY Ferenc: 86. p.; TAR József: *Állampolgárság*. Debrecen, 1941. 25. p.

²⁷ BERÉNYI S. – TARJÁN N.: i. m. 109–111. p.

²⁸ Luella GETTYS: i. m. 111–115. p.

²⁹ Uo. 119–123. p.

³⁰ FERDINÁNDY Gejza ezzel szemben a honfiúsítás kifejezést használja a honosítással együtt. vö. FERDINÁNDY Gejza: i. m. 238–239. p.

az 1879-es állampolgársági törvény hatályba lépése után is érvényben maradtak.³¹

Az amerikai Alkotmány 1. cikkelyének 8. bekezdése kimondja, hogy a Kongresszusnak van fenntartva, hogy meghatározza a naturalizáció egységes szabályait az Amerikai Egyesült Államok területén. Ennek következtében alkotta meg 1790. március 26-án az egyik legfontosabb naturalizációs törvényt, amelyben a bíróságok egy körére nézve honosítási feladatokat rendelt el. Ez a rendszer 1906-ig állt fenn kivéve az 1789-1802 közötti időszakot.³² A feladatok sokasodása és átláthatósága véget igyekeztek létrehozni egy olyan szervet, amely szövetségi szinten felügyeli a honosítási eljárásokat. Ez csak 1905-ben valósult meg.³³

A magyar jog szerint az az idegen, aki sem egyszerű honfűsítással³⁴, sem pedig 1867 óta kibocsátott honosítási okirattal nem szerzett állampolgárságot, 1880. január 8-a után már csak honosítással szerezhette meg azt. Még akkor sem kapott magyar honosságot, ha korábban már folyamatosan az ország területén lakott és gyakorolta a magyar állampolgárokat megillető jogokat.

Kétféle honosítási módot ismert a magyar alkotmányjog: az egyszerű honosítást és a különleges honosítást.³⁵ A hangsúly mindkét esetben a határozott akarat-kijelentésen és a megfelelő formához kötött eselekvésen alapult, következésképpen sem hallgatólagosan, sem pedig bizonyos alapfeltételek hiányában nem lehetett valaki magyar állampolgár. ezt az amerikai állampolgársági jogban is megfigyelhetjük.

Az amerikai jogban a naturalizációs eljárás mindig valamelyik bíróság hatásköréhez tartozott. Meghatározták, hogy milyen feltételeknek kell teljesülni ahhoz, hogy valaki ilyen módon megkaphassa az amerikai állampolgárságot.³⁶ 1870-ig csak az idegen, szabad, fehér emberek kérhették a

³¹ FERENCZY Ferenc: i. m. 35. p. A hatálybalépés időpontja: 1880. január 5.

³² Luella GETTYS: i. m. 32-33. p.

³³ 1906-ban pedig létrehozták a Bevándorlási és Honosítási Hivatalt. In: Uo. 33-35. p.

³⁴ Magyarországon érvényben volt az, hogy ha egy osztrák állampolgár a negyvenes esetleg az ötvenes években bevándorolt a magyar állampolgárságot az ún. egyszerű honosítással szerezhette meg. A visszavándorlás esetén azonban az ilyen módon szerzett jog megsemmisült. Alkalmazásban volt az 1814-ben kiadott 10.661. sz. udvari rendelet, amely szerint az országban való tíz éves szakadatlan és bebizonyítható tartózkodás révén hallgatólagosan meg lehetett szerezni az állampolgárságot. 553/1887. BM. sz. jegyzék in: FERENCZY Ferenc: i. m. 153-154. p. Ugyan ezt mondja ki a 2194/1886. BM. hat. is. in: Uo. 155. p.

³⁵ BALOGH Arthur a honosítás által kiváltott joghatás alapján tett különbséget köztük, ennek megfelelően megkülönböztetett kisebb és nagyobb joghatású naturalizációt. Hasonlóan a belgáknál. BALOGH Arthur: i. m. 91-92. p.

³⁶ Luella GETTYS: i. m. 35-36. p.

honosítási eljárást megindítását. Csak az 1870. július 14-én elfogadott naturalizációs törvény terjesztette ki ezt az eljárást a feketékre. Az első lépés az volt, hogy a szándéknyilatkozatot kellett kitölteni, majd egy kérvényt kellett beadni és végül ki kellett állítani a honosítási bizonyítványt.³⁷ Természetesen ennek az eljárásnak is voltak költségei, amelyet a Naturalizációs Hivatalnak kellett befizetni.³⁸

A magyar szabályok szerint az egyszerű honosításhoz a következő feltételeknek kellett teljesülniük. A kérelmezőnek rendelkezési képességgel kellett bírnia vagy ennek hiányában ki kellett kérnie törvényes képviselőjének a beleegyezését. Egy hazai közösség kötelékébe kellett tartoznia vagy legalább is az eljárást el kellett indítania. A községeket nem lehetett arra kényszeríteni, hogy a honosítás esetére a községi kötelékbe való felvételt kilátásba helyezték.³⁹ A magyar állam területén kellett élni megszakítás nélkül öt éven keresztül. Kifogástalan magaviseletűnek kellett lennie. Olyan keresettel vagy vagyonnal kellett rendelkeznie, amelyből saját magát és családját el tudta tartani és az adózók lajstromában legalább öt év óta szerepeljen.⁴⁰ A törvény azonban nem írt elő olyan feltételt a magyar állampolgárság megszerzéséhez, amely alapján az illető személy érzelmi kapcsolódását vizsgálta volna, hogy a magyar államnak ne csak anyagiilag és testileg, hanem erkölcsileg és szellemileg is tagja legyen.⁴¹ A törvény nem kívánta meg a testi és a szellemi vizsgálatot sem.⁴²

³⁷ Uo. 37. p.

³⁸ Uo. 51. p.

³⁹ 115.702/1904. BM. sz. hat. in: FERENCZY Ferenc: i. m. 167. p.; A honosítás és a községi illetőség viszonyát rendezi továbbá a 8497/1905. BM. sz. hat. is. in: FERENCZY Ferenc: i. m. 167–168. p.

⁴⁰ KORBULY Imre: i. m. 139. p.; 584/1880. BM. sz. végrehajtási rendelet in.: FERENCZY Ferenc: i. m. 163. p. A honosításhoz az osztrák 1811-es polgári törvénykönyv szerint a következő feltételeknek kellett teljesülniük: rendelkezési képessége legyen, büntetlen előéletű legyen, keresőképességét igazolja és községi illetőségbe fel legyen véve vagy legalább is kilátásba legyen helyezve felvétele a kérelmezőnek. A honosítás tartományi hatóságok ügykörébe tartozott és csak vitás esetekben avatkozott be a belügyminiszter. A honosításról okiratot állítottak ki és esküt kellett tennie az illető személynek. A kiskorúaknak nem kellett vagy nagykorúságuk idejére halasztották el az eskü letételét. EÖTTEVÉNYI Nagy Olivér: i. m. 47. p.

⁴¹ Megjelenik ilyen irányú szabályozás az Amerikai Egyesült Államok állampolgársági jogában, amely nem egyszer problémát okozott a honosítás alkalmával. in.: GÖNCZI Katalin: *A magyarok az amerikai Legfelsőbb Bíróság előtt*. Budapest, 2000. 46–51. p.; FERENCZY Ferenc: i. m. 59–60. p.

⁴² Az elmebeteg csak akkor lehetett honosítani, ha nem volt esküdképtelen. 26.538/1904. IM. átirat in: FERENCZY Ferenc: i. m. 164–165. p.

A fenti feltételek szerint a kervényezőnek cselekvőképesnek kellett lennie vagy törvényes képviselője (gyám vagy gondnok) járt el érdekében. Csak cselekvőképes, nagykorú személy kérhette a honosítását. A házassági kötelékben élő nő csak a férje jogán szerezhette meg a magyar állampolgárságot. Saját jogon csak akkor volt honosítható egy férjzett nő, ha különváltan élt, vagy ha a házasságát a bíróság felbontotta vagy ágytól-asztaltól el voltak választva,⁴³ és az, aki özvegyiségre jutott. A gyermek, ha törvényes származású volt, akkor az édesapja jogán, az anyja jogán pedig csak akkor kérhette honosítását, ha az édesanya már özvegy volt. Bármelyik kérelmére önállóan is lehetett honosítani, ha az apa vagy az anya a gyermek gyámhatóságilag kirendelt gyámjaként szerepelt.

A községi felvételi igérvény kiadása a község vagy város autonóm jogába tartozott, amely jogkört csak a 44.967/920. B. M. sz. körrendeletben foglaltak szerint gyakorolhatta. Figyelembe kellett venniük a nemzeti szempontokat is.⁴⁴

A belföldön való folyamatos éléshez megkívánt öt évnek maradéktalanul el kellett telnie. Az ingatlan vagyont telekkönyvi kivonattal, az ingóságokat hatósági igazolvánnyal, az adózást pedig az adófőkönyvi kivonattal kellett bizonyítani.⁴⁵ A nő adófizetése a férjének, az apa adózása pedig a gyermek adófizetésébe számított be. Nem feltétlenül hiúsult meg a honosítás, ha az illető személynek adóhátraléka volt. Az örökbefogadás egyszerű jogi ténye tehát még nem eredményezte a magyar állampolgárság megszerzését, csak megkönnyítette a feltételek teljesítését.⁴⁶

A honosítási eljárás mindig kérelemre indult meg. Az előírt feltételek teljesítése nem eredményezte automatikusan a magyar állampolgárság megszerzését, hanem lehetőséget biztosított annak elnyerésére.⁴⁷ A belügyminiszternek jogában állt elbírálnia, hogy ki kapja meg a magyar állampolgárságot. Ténylegesen csak akkor lett valaki magyar honos, ha az illetékes hatóság előtt letette az állampolgári esküt. A honosítási okirat pedig csak akkor bizonyította az állampolgárság megszerzését, ha arra az eskütétel napját a hatóság feljegyezte. A hatóság által kiállított idézés kézhezvételétől számított egy éven belül kellett letennie az esküt, mert ellenkező esetben a passzív magatartásával elveszítette a lehetőséget, hogy magyar állampolgár

⁴³ 3257/1886. BM. sz. hat. in: FERENCZY Ferenc: i. m. 159–160. p. Abban az esetben, ha utólag a házassági életközösség helyreállt, a férj honossága kiterjedt a feleségére is. 52.280/1900. IM. átirat in: FERENCZY Ferenc: i. m. 160–162. p.

⁴⁴ KUN József (barabási): *Nép, nemzet, nemzetiség*. Budapest. 1908. 174–175. p.; FERENCZY Ferenc: i. m. 61. p.

⁴⁵ 44.130/1881. PM. rend. In: FERENCZY Ferenc: i. m. 168–169. p.

⁴⁶ BALOGH Arthur: i. m. 91. p.

⁴⁷ FERENCZY Ferenc: i. m. 62. p.

legyen. A hatóságnak is joga volt azonban, hogy a honosítási okiratot indokolt esetben visszavonja, ha még az esküt nem tette le.⁴⁸

A királyi okirattal való honosítás csak különös és rendkívüli esetekben történhetett meg. Ilyen módon azok a személyek kaptak állampolgárságot, akik az ország érdekében kiemelkedő tevékenységet végeztek, „kik a magyarság szolgálatában magukat a magyar állampolgárságra érdemessé tették.”⁴⁹ A belügyminiszter javasolta, hogy a király kinek adjon ilyen oklevelet anélkül, hogy községi illetőségbe való felvételét kilátásba helyezték volna vagy, hogy öt éve hazánkban élt és az adózók lajstromába felvették volna. Ebben az esetben mindig Budapest lett az illetőségi hely, de csak akkor, ha időközben nem nyert máshol illetőséget. Az állampolgári esküt azonban nekik is le kellett tenni.⁵⁰

Megjegyzendő azonban, hogy sem a rendes, sem pedig a rendkívüli honosítás nem adott nemességet. Koronaórré sem lehetett választani (1608: k. e. IV. tc.) és az okirat által honosított személy csak tíz év elteltével válhatott a képviselőház tagjává. A főrendek közé pedig csak az országgyűlés útján kerülhetett be (1885:VII. tc.).⁵¹

A törvényben előírt mellékleteket a kérvényhez csatolni és igazolni kellett. A kérelmezőnek a lakóhelye szerinti illetékes törvényhatóság első tisztségviselőjénél (alispánnál vagy a törvényhatósági jogú város polgármesterénél) kellett benyújtania az iratokat.⁵² Ezen még az sem változtatott, ha más területen lévő községtől kapott ígérvényt a községi kötelékbe való felvételre. A hivatalnokok formailag és tartalmilag megvizsgálták a benyújtott papírokat, majd ezt követően felterjesztették az indokolással ellátott iratokat a belügyminiszterhez. Ha valamilyen irat tekintetében hiányt észleltek, természetesen akkor a kérelmezőt azok pótlására szólították fel. Ha a belügyminiszter érdemesnek vélte a kérvényezőt a magyar állampolgárságra, akkor kiállította a honosítási okiratot.⁵³ Ellenkező esetben visszautasította a

⁴⁸ 584/1880 BM. rend. in: FERENCZY Ferenc: i. m. 172. p.; 29.212/1895. BM. hat. in: Uo. 174. p.

⁴⁹ FERENCZY Ferenc: i. m. 63. p.

⁵⁰ FERDINÁNDY Gejza: i. m. 242. p.

⁵¹ NAGY Ernő: i. m. 111. p.; MADARI Edit, PARRAGI Maria: *The New Act on Hungarian Nationality*. Acta Juridica Hungarica. 1993. 68. p.; HARGITAI József: *A magyar állampolgársági jog de lege lata (gondolatok néhány alapelvről)*. Magyar Jog. 1993. 721. p.

⁵² 65.268/1888. BM. átirat in: FERENCZY Ferenc: i. m. 170. p.

⁵³ A magyar állampolgárságot igazoló bizonyítványt is csak a m. kir. belügyminiszter állíthatta ki. 24.565/1887. BM. hat. in: FERENCZY Ferenc: i. m. 152. p. Ezt támasztotta alá az 1878. évi 45.516.sz. BM. körrendelet is, miszerint a vármegyei, városi és a községi hatóságok sem állíthattak ki ilyen bizonyítványt. Uo. 152. p.

kérelmet és tudatta döntését az illetékes hatósággal. Ezt követően a hivatal kiértesítette a kérelmezőt a döntésről, ha az pozitív volt, akkor közölték vele az eskü pontos helyét és időpontját, míg ellenkező esetben visszaküldték neki az okmányokat az elutasító határozattal együtt.⁵⁴ Az esküről jegyzőkönyvet vettek fel, amelyet alá kellett írnia és ezt követően megkapta a honosítási okiratot és a személyi okmányait. A hatóságnak az eskü letételéről értesítenie kellett a belügyminisztert. A miniszter pedig informálta a miniszterelnököt és a magyar királyi statisztikai hivatalt.⁵⁵

Magyar állampolgároknak tekintették azokat is, akik az első állampolgársági törvény hatálybalépése előtt legalább öt évig megszakítás nélkül a magyar korona területén laktak és valamely belföldi községben az adózók lajstromában szerepeltek, feltéve, hogy 1881. január 8-ig a lakóhely szerinti illetékes hatóság előtt nem igazolták, hogy az idegen állampolgárságukat fenn szeretnék tartani.⁵⁶

Osztrák állampolgárokat nálunk és magyar honosokat Ausztriában csak akkor lehetett honosítani, ha az 1870-es megállapodás értelmében előbb az osztrák illetve a magyar állam kötelékéből elbocsátották.⁵⁷ Természetesen meg kell jegyeznünk, hogy nem létezett egy közös, osztrák-magyar állampolgárság, amely ellen a törvény megalkotásánál a honatyák sorra emelték fel hangjukat.

A naturalizált személyek helyzetét azonban nagyon sok esetben rendezni kellett az anyaországgal, amelynek következtében bilaterális szerződéseket kötöttek egymással az államok. Ilyen szerződés volt az Osztrák–Magyar Monarchia és az USA által 1870-ben kötött honosítási egyezmény is.⁵⁸ Az első állampolgársági törvényünk egyik legjelentősebb előzménye volt ez az államszerződés a kivándorló egyének állampolgárságának szabályozása végett.⁵⁹

⁵⁴ FERENCZY Ferenc: i. m. 64. p.

⁵⁵ KORBULY Imre: i. m. 140. p.

⁵⁶ FERDINÁNDY Gejza: i. m. 239–242. p.; NAGY Ernő: i. m. 111–112. p.

⁵⁷ NAGY Ernő: i. m. 110. p. Hasonló egyezmény volt érvényben Magyarország és Szerbia között is (1882:XXX. tc.).

⁵⁸ Luella GETTYS: i. m. 59. p.

⁵⁹ Prentiss WEBSTER: *Law of Naturalization in the United States of America and of Other Countries*. Littleton, 1981. 341–344. p.; Frederick van DYNE: *Citizenship of the United States*. Rochester, 1904. 327–330. p. Az aláíró fel Magyarország részéről gróf Beust Frigyes Ferdinánd volt, mint titkos tanácsos, kamarás, birodalmi kancellár, az uralkodóház és a külügyek minisztere. Az Egyesült Államok részéről pedig John Jay képviselte az ország érdekeit, mint az Amerikai Egyesült Államok rendkívüli követe és meghatalmazott minisztere. Ezt az államszerződést az 1871:XLIII. törvénycikkben hirdették ki. MÁRKUS Dezső (szerk.): *Magyar Jogi Lexikon*. III. Kötet. Budapest, 1900. 445. p.; William M. MALLOY: *Treaties, Conventions, International Acts and*

A szerződés rendezni kívánta a Monarchia területét elhagyó polgárok és az Amerikából érkező személyek állampolgárságát. Az államszerződéssel a kettős állampolgárságból származó esetleges negatív következményeket szeretnék volna kiiktatni. A szerződést aláíró államok honosságának megszerzéséhez a kikötött feltételeket teljesíteni kellett, amelyek szerint legalább öt éven keresztül folyamatosan a másik ország területén kellett tartózkodni.⁶⁰ Ezen idő alatt az adott állam honosított polgára lehetett. A reciprocitás elve természetesen itt is érvényesült, de sajátos helyzet adódott abból, ha egy amerikai állampolgárságú személy tartózkodott az Osztrák–Magyar Monarchia valamelyik országának területén. A monarchiának nem volt közös állampolgársága, amelynek következménye az lett, hogy vagy ausztriai, vagy magyar állampolgárságot kapott az illető személy. Egy másik állampolgárság megszerzésnek oka gyakran az volt, hogy az illető személy mentesüljön az öt terhelő büntetőjogi felelősség és az állami kötelezettségek teljesítése alól. Előfordulhatott így olyan sajátos helyzet, amikor a honosított személy visszatért előző hazájába, ahol kivándorlása előtt bűncselekményt követett el, amelyért vizsgálat és büntetés terhelte. Hazatérte után a korábbi állampolgársága szerinti ország törvényeinek hatálya alatt állt kivéve, ha elévülés vagy büntethetőségi akadály forogott fenn. Külön problémát jelentett, ha valaki a védkötelezettség alóli mentesülés reményében hagyta el az Osztrák–Magyar Monarchia területét.⁶¹ Három esetet sorolt fel az államszerződés, amikor később a felelősségre vonás érdekében vizsgálatot kellett indítani. Ezek közül az első nevesített szituáció az volt, ha az osztrák vagy a magyar állampolgár, mint szolgálatra beosztott, sorköteles katonaként hagyta el az ország területét. A második eset az volt, hogy éppen akkor vándorolt ki, amikor szolgálatban volt, vagy a meghatározott idejű szabadságát töltötte. Végezetül pedig akkor, ha mint határozatlan időre szabadságra bocsátott, vagy mint tartalékos, vagy mint honvéd hagyta el az országot, de csak akkor, ha már korábban megkapta a behívólevelét, vagy a nyilvános felhívást szétküldték, vagy a háború kitört. Az Osztrák–Magyar Monarchia volt polgára semmilyen más esetben nem volt kényszeríthető

Agreements Between the United States of America and Other Powers 1776-1909. Vol. I-IV. Washington, 1910. passim, 1871:XLIII. tc. (Az amerikai Egyesült Államokkal 1870. évi szeptember 20-án kivándorló egyének állampolgárságának szabályozása végett kötött államszerződésről.) Királyfi Árpád: *Az 1871:XLIII. t.-cz.-be iktatott államszerződés.* Budapest, 1913. 80 p.; KISTELEKI Károly: *Az állampolgárság a dualizmus idején. Állam- és Jogtudomány, XXXVIII. évf.* 1996-1997. 43. p.

⁶⁰ NAGY Ernő: i. m. 112. p.; PONGRÁCZ Jenő: i. m. 33-34. p.

⁶¹ BALOGH Arthur: i. m. 92. p.; PEREGRINY Géza, JACOBI Roland: *Magyar állampolgárság, községi illetőség és idegenrendészet.* Budapest, 1938. 19. p.

utólag hadiszolgálatra és nem vonhatták vizsgálat és büntetés alá a véd-kötelezettség elmulasztása miatt.⁶²

*Kedvezményezett honosítás*⁶³

A legfontosabb különbség az előző eljáráshoz képest az volt, hogy ez csak az eredetileg magyar állampolgárookra volt érvényes, míg a honosítás a külföldiek számára volt fenntartva. Ezt a könnyített eljárást azonban nem minden volt magyar állampolgár vehette igénybe. Ide tartoztak azok, akiket hatósági határozattal rekesztettek ki a magyar állampolgárok közül. Az ilyen személyek az állampolgári kötelezéseiket súlyosan megszegték. Azokat a személyeket is e körbe sorolták, akik törvényesítés útján veszítették el a magyar állampolgárságukat, amelynek következtében az apjuk származása révén már külföldieknek számítottak.⁶⁴ A honosítással és a visszahonosítással egyaránt új állampolgárságot szerzett valaki, azonban ténylegesen nagy különbség volt a kettő között, mert az utóbbi esetben csak a jogi kapcsolat szakadt meg a „magyar állam s azon fia közt, ki magyar állampolgárságát elvesztette, az erkölcsi kapcsolat még sem szűnt meg köztük.”⁶⁵

A kedvezményes honosításon belül különböző csoportokat lehetett kialakítani. Az a személy, aki állampolgárságát elbocsátás vagy távollét által veszítette el és más honosságot nem szerzett, visszavehető volt még akkor is, ha időközben nem tért vissza az ország területére. Az ilyen személy az állampolgárság újbóli megszerzésével megkapta az előző községi illetőségét. Abban az esetben, ha újabb állampolgárságot szerzett, a kedvezményes honosítás útján csak akkor szerzhette meg újra a magyar állampolgárságot, ha az ország területére visszatért és valamelyik község kilátásba helyezte az illetőségébe való felvételét. Az utóbbi esetben a belügyminiszternek nem volt

⁶² Prentiss WEBSTER: *A Treatise on the Law of Citizenship in the United States*. Littleton, 1980. 155. p.; Frederick von DYNE: i. m. 285., 327-328. p. Az államszerződésről és honosításról bővebben: VARGA Norbert: *A honosítás jogintézménye, különös tekintettel az Amerikai Egyesült Államok és az Osztrák-Magyar Monarchia által kötött 1870-es államszerződésre*. Jogtörténeti Szemle, 2004. No. 3. 54-57. p.

⁶³ FERENCZY Ferenc nem tartja megfelelőnek a visszahonosítás szó használatát, mivel az illető személy nem a „rég, elvesztett jogát szerzi vissza,” hanem új jogot szerzett. „Az ún. visszahonosítás által nyert állampolgárság nem restitutio in integrum, hanem egy új állampolgári jogosítvány.” Ezt az eskü letételével és a hasonló eljárási szabályokkal látta indokoltnak. FERENCZY Ferenc: i. m. 66. p.; PONGRÁCZ Jenő: i. m. 28-29. p.

⁶⁴ FERENCZY Ferenc: i. m. 65. p.

⁶⁵ Uo. 66. p.

mérlegelési lehetősége az állampolgárság megadására, ellentétben az előzővel.

További kedvezményeket biztosított állampolgársági törvényünk a nők és a kiskorúak részére. Az a nő, aki nem önállóan, hanem férje elbocsátása, távolléte vagy külföldivel kötött házassága révén veszítette el állampolgárságát és időközben házassága megszűnt és községi illetőség megszerzése iránt már elindította az eljárást, megkapta a magyar állampolgárságot. Az a kiskorú pedig, aki törvényes apja elbocsátása vagy távolléte miatt veszítette el honosságát, akkor kapta meg újból a magyar állampolgárságot, ha apja meghalt vagy maga nagykorú lett és községi kötelékbe való felvétele folyamatban volt.⁶⁶

A benyújtott kérvényhez csatolni kellett azokat az iratokat, amelyekkel igazolni tudta, hogy korábban magyar állampolgár volt.⁶⁷ Az eljárás minden más szempontból megegyezett a rendes honosítással.⁶⁸

A visszahonosítottokra nézve nem érvényesült az a szabály, amely szerint a törvényhozásnak csak tíz év elteltével lehetett a tagja, kivéve, ha a magyar állampolgárságot honosítással szerezte és ennek idejétől még a tíz év nem telt el.⁶⁹

Tömegesen visszatelepülők honosítása

A fentebb említett rendelkezések a kivándorolt és annak közvetlen hozzátartozóira voltak érvényesek és nem számoltak a több generációval azelőtt kivándorolt magyarok utódainak visszatérésével. Ezt pótolta az 1884:IV. tc., amely kiterjesztette az állampolgársági törvénynek a kedvezményes honosításra vonatkozó rendelkezéseit.⁷⁰ Nem lehetett figyelembe venni azt a tényt, hogy a kérelmező elődei mikor vándoroltak ki. A községi illetőséget hivatalból kellett megállapítani és az egy helyre települők egy kérvényben is

⁶⁶ Egyébként a nagykorú gyermek az apa jogán nem szerezhette állampolgárságot. 1556/1887. BM. hat. in: FERENCZY Ferenc: i. m. 157. p.; PONGRÁCZ Jenő: i. m. 30–31. p.

⁶⁷ Az ilyen bizonyítványnak időbeli hatálya nem volt, amennyiben azonban az illető személy tízévi távollét következtében veszítette el magyar állampolgárságát akkor a bizonyítvány is hatálytalaná vált. Az ellenkező bebizonyításáig hitelesen tanúsította az állampolgárságot. 44.451/1900. BM. sz. átirat in: FERENCZY Ferenc: i. m. 152. p.

⁶⁸ PONGRÁCZ Jenő: i. m. 31–32. p.; FERENCZY Ferenc: i. m. 67. p.

⁶⁹ NAGY Ernő: i. m. 116. p.

⁷⁰ FERENCZY Ferenc: i. m. 68. p.

kérhették honosításukat.⁷¹ Az amerikai állampolgársági jog is ismerte a kollektív naturalizációt.

Származtatott (derivált) naturalizáció

Ilyen honosítás lehetséges volt a kiskorú gyermek esetében is, de kialakult a férj honosítsa és a házasság következtében is. Ez a szabályozás 1790 óta létezett az amerikai alkotmányjogban. Az 1795-ös módosítás meghatározta, hogy csak a 21 év alatti gyermeket lehetett így honosítani. Ez a szabályozás egészen 1907-ig érvényben volt.⁷²

Törvényesítés

A törvényesítés által szerezte meg a magyar állampolgárságot a magyar férjtől, de külföldi honos nőtől származó törvénytelen gyermek. A szülők utólagos házasságkötésének következtében úgy kellett tekinteni, mintha törvényes házasságból született volna.⁷³ A honosított apa állampolgársága törvényesített gyermekeire nem terjedt ki, ha azok már nagykorúak voltak. Ebben az esetben a gyermekek csak szabályszerű honosítás útján szerezhették meg a magyar állampolgárságot. A törvényesítésnek a születés időpontjára visszaható hatálya volt.⁷⁴ A pontos eljárási rendet nem határozta meg a törvény, ezért az utólagos házasság és a királyi törvényesítés is ugyanazon hatállyal bírt.⁷⁵

A magyar és az amerikai állampolgársági jogban felfedezhetünk hasonlóságokat, de természetesen az angolszász jogrendszer sajátosságai, és az adott terület eltérő társadalmi és politikai viszonyainak következtében a részletszabályok alakulásában igen jelentős eltéréseket tapasztalhatunk. Az államok az ezekből eredő problémákat kétoldalú szerződésekkel szerették

⁷¹ A törvény a bukovinai csángó magyarok tömeges visszavándorlására adott lehetőséget „és az a belátás hozta létre, hogy ezeket a veszendőbe ment magyarokat a magyarság javára meg kell menteni és visszatérhetésük megkönnyítésére minden kedvezményt meg kell adni. Nincs kizárva a lehetősége azonban annak, hogy e törvény még a jövőben is hasznos szolgálatot fog tenni.” FERENCZY Ferenc: i. m. 68–69. p.; NAGY Ernő: i. m. 116. p.; PONGRÁCZ Jenő: i. m. 32. p.

⁷² Luella GETTYS: i. m. 53–54. p.

⁷³ KORBULY Imre: i. m. 138. p.; KISTELJKEI Károly: i. m. 50. p.; 23.319/1903. BM. hat. in: FERENCZY Ferenc: i. m. 158. p.; NAGY Ernő: i. m. 109. p.

⁷⁴ 52.550/1903. BM. átirat, 27.899/1904. BM. hat. in: FERENCZY Ferenc: i. m. 158–159. p.

⁷⁵ FERDINÁNDY Gejza: i. m. 239. p.

volna rendezni, amelyekben pontosan rögzítették az állampolgárságra vonatkozó szabályokat. Az Osztrák–Magyar Monarchia és az USA által aláírt egyezmény és az elfogadott jogszabályok még a XX. században is meghatározó jelentőséggel bírtak az állampolgársági jogviszony tartalmi meghatározásában.

Der Erwerb der Staatsbürgerschaft in dem ungarischen und amerikanischen Verfassungsrecht in dem 19. Jahrhundert

Zusammenfassung

Der Begriff der Staatsbürgerschaft bildete sich etwa in der Mitte des 19. Jahrhunderts heraus und er stand mit der Entwicklung der Begriffe „Volk“ und „Nation“ in engem Zusammenhang. Eine Nation kann nicht ohne ein Volk existieren, folglich stellt die Staatsbürgerschaft nichts anderes dar als die rechtliche Ausprägung der Zugehörigkeit zu einer Nation oder einem Staat. Das Ziel, dass jede unabhängige Nation das Recht auf Selbstbestimmung, und auf die Bestimmung der eigenen Staatsbürgerschaft habe, erschien als verfassungsrechtliche Auffassung und gleichzeitig auch als Anspruch. Die Staaten betrachteten es als ihr souveränes Recht, dass sie Regeln betreffs der Staatsbürgerschaft formulieren und gesetzlich festlegen können.

Nach der Regelung der wichtigsten Fragen der Zeit des Dualismus fanden es die Abgeordneten zeitgemäß, die Staatsbürgerschaft im Gesetz zu regeln. In den meisten europäischen Ländern kam es auch zu dieser Zeit zu der gesetzlichen Formulierung des staatsbürgerschaftlichen Rechtsverhältnisses. Auch in den Vereinigten Staaten von Amerika wurden die heimatrechtlichen Regeln wesentlich geändert.

Unser erstes Gesetz über die Staatsbürgerschaft ist mit dem Namen des Ministerpräsidenten Kálmán Tisza verknüpft. Das neue Gesetz entsprach völlig den damaligen ungarischen Verhältnissen.

In der Herausbildung und der Regelung des amerikanischen Staatsbürgerschaftsrechts bekam das Präzedenzsystem eine wichtige Rolle und in diesem Zusammenhang sollte der Fall „Dred Scott v. Sanford“ vom Jahre 1857 erwähnt werden. Auf ihm beruht die Verfassungsergänzung XIV, die besagt, dass jede Person, der in den Vereinigten Staaten von Amerika geboren oder naturalisiert ist, ist als amerikanischer Staatsbürger zu betrachten. In diesem Fall ist diese Person der Staatsbürger auch dessen Mitgliedstaates, in dem er wohnt. Auch eine solche Situation ist vorstellbar, dass jemand ein Staatsbürger der USA ist, trotzdem ist er kein Staatsbürger in einem Mitgliedsstaat, weil er sich dauerhaft im Ausland aufhält.

Das erste ungarische Gesetz über die Staatsbürgerschaft (GA: L vom Jahre 1879) bestimmte die folgenden Fälle, nach denen die ungarische Staatsangehörigkeit gegeben werden kann: *Abstammung*, *Legalisierung*, *Ehe* und *Einbürgerung*. Der GA 1886:IV führte das Institut der Zurücknahme für die massenhaft Zurücksiedelnden ein. Die amerikanische Staatsbürgerschaft war auf folgende Weise zu erhalten: *Abstammung*, *Einbürgerung* und *Ehe*.

In der ungarischen und amerikanischen Staatsbürgerschaft lassen sich Ähnlichkeiten festzustellen, aber natürlich gibt es wesentliche Unterschiede wegen der Eigenarten des angelsächsischen Rechts und bei der Entwicklung der Detailregeln als Folge der unterschiedlichen gesellschaftlichen und politischen Verhältnisse des gegebenen Gebietes. Die Staaten beabsichtigten die aus diesen resultierenden Probleme mit bilateralen Verträgen zu regeln, die die Regeln über die Staatsbürgerschaft genau enthielten. Das von der Ungarisch-Österreichischen Monarchie und den USA unterschriebene Abkommen und die angenommenen Rechtsvorschriften waren bereits im 20. Jahrhundert in der inhaltlichen Bestimmung des staatsbürgerschaftlichen Rechtsverhältnisses von bestimmender Bedeutung.